

Chcesz założyć organizację pozarządową. Co wybrać – stowarzyszenie czy fundację?

Osoby, które chcą rozpocząć swoją działalność społeczną i prowadzić organizację pozarządową, często się zastanawiają, którą formę najlepiej wybrać. Nie da się jednoznacznie powiedzieć, co jest lepsze. Podejmując decyzję czy założyć stowarzyszenie, czy fundację warto wziąć pod uwagę przede wszystkim nasze intencje i motywy, a także potrzeby oraz zasoby jakimi już dysponujemy. Ale na początek dobrze jest zapoznać się z charakterystyką poszczególnych form oraz jakie są podobieństwa i różnice między nimi.

Co to są organizacje pozarządowe?

Stowarzyszenia i fundacje to najbardziej typowe i najliczniejsze formy prawne, w jakich zakładane są i działają organizacje pozarządowe. Oprócz nich, występują również kluby sportowe, koła rolnicze i koła gospodyń wiejskich, nieformalne grupy, organizacje kościelne. Do sektora organizacji pozarządowych zalicza się także partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, samorządy zawodowe (nie mogą one jednak uzyskiwać statusu organizacji pożytku publicznego oraz pozyskiwać dotacji).

Definicja organizacji pozarządowej została określona w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r., z późn. zmianami. Definicja ta podaje, że „organizacjami pozarządowymi są: 1. niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, 2. niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust.4” (art. 3 ust.2).

Stowarzyszenia

Stowarzyszenie to grupa osób, które mają wspólne zainteresowania lub wspólny cel. Razem chcą rozwijać swoje zainteresowania lub osiągnąć wyznaczony sobie cel. Motorem działania stowarzyszenia są ludzie (członkowie). Często jest to grupa przyjaciół, którzy postanowili „coś” razem zrobić, bądź też osoby, którym „coś” przeszkadza i chcą to zmienić (np. wesprzeć osoby niepełnosprawne czy pomóc bezdomnym zwierzętom z okolic). Na początku można prowadzić działalność społeczną jako grupa nieformalna. Wyróżniamy stowarzyszenia zwykłe oraz stowarzyszenia rejestrowe.

Stowarzyszenie zwykłe

Stowarzyszenie zwykłe to uproszczona forma stowarzyszenia. Dzięki prostym zasadom tworzenia i rejestracji wydaje się kuszącą alternatywą dla tych, którzy obawiają się skomplikowanych wymogów, jakie stosuje się wobec stowarzyszeń rejestrowych.

Aby powstało stowarzyszenie, zwykłe potrzeba minimum 3 osób, które uchwalają regulamin działania i wybiorą spośród siebie przedstawiciela lub zarząd. Następnie składają wniosek o wpis do ewidencji stowarzyszeń zwykłych wraz z załącznikami do właściwego wydziału w starostwie powiatowym (może to być wydział spraw obywatelskich albo wydział spraw społecznych, w zależności od organizacji pracy urzędu). Jeśli starosta nie ma uwag i zastrzeżeń wobec celu powstania stowarzyszenia ani wobec złożonych dokumentów, wpisuje stowarzyszenie zwykłe do ewidencji. Ma na to 7 dni od terminu wpłynięcia dokumentów (art. 40a ust. 2). Stowarzyszenie zwykłe nie ma osobowości prawnej jest tzw. „ułomną osobą

prawną”. Może zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Źródła finansowania to m.in. składki członkowskie czy dotacje, ale nie może prowadzić działalności ekonomicznej (odpłatnej albo gospodarczej). Ma też sporo obowiązków. . Musi mieć numery NIP i REGON, tak jak każdy inny podmiot, oraz powinno prowadzić pełną księgowość, a co za tym idzie, sprawozdawać się corocznie do Urzędu Skarbowego (tj. sporządzać i wysyłać sprawozdania finansowe). Działanie stowarzyszeń zwykłych reguluje ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach.

Stowarzyszenie rejestrowe

Stowarzyszenie zarejestrowane w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) to jedna z najczęstszych form prowadzenia działalności społecznej w Polsce.

O tym, jaką formę stowarzyszenia wybrać – decydują założyciele stowarzyszenia, biorąc pod uwagę przede wszystkim to, czym i jak chcą się zajmować.

Stowarzyszenie zarejestrowane w KRS powołuje co najmniej 7 osób, które uchwalają statut stowarzyszenia i wybierają zarząd lub komitet założycielski (art. 9).

Fundacja

Fundacja jest organizacją pozarządową powoływaną dla celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, wyposażoną w majątek przeznaczony na realizację tych celów, ustanawianą przez fundatora w oświadczeniu woli złożonym przed notariuszem (lub w testamencie), uzyskująca osobowość prawną z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego.

Istotą fundacji jest zatem istnienie majątku przeznaczonego przez fundatora na publicznie użyteczny cel. Opiekę nad majątkiem oraz odpowiedzialność za realizację celów przejmują, po zarejestrowaniu fundacji, zarząd.

Stowarzyszenie a fundacja

Modelowo te dwie formy prawne różnią się w sposób zasadniczy, choć w praktyce ich działalność może być zbliżona. Poniżej porównanie stowarzyszenia rejestrowego i fundacji – pokazane są zarówno różnice, jak i podobieństwa pomiędzy nimi.

1) Sposób powstania (Założyciele i członkowie):

- Stowarzyszenie: minimum 7 założycieli (osoby fizyczne):
 - obywatele polscy (cudzoziemcy na wyjątkowych zasadach);
 - osoby mające pełną zdolność do pełnienia czynności prawnych;
 - osoba prawna – jedynie jako członek wspierający, nie ma prawa głosu na posiedzeniach organów stowarzyszenia.
 - występuje pojęcie „członkostwa”
- Fundacja: fundator/założyciel – jeden lub wielu (osoby prawne lub osoby fizyczne):

– nie ma znaczenie obywatelstwo, ani miejsce zamieszkania;

– nie można zostać członkiem fundacji – można być jej pracownikiem, wolontariuszem lub zasiadać w jej władzach.

2) Cele działania:

- Stowarzyszenie: możliwy jest każdy cel zgodny z prawem; cel niezarobkowy; możliwość realizacji celów specyficznych dla danego stowarzyszenia (np. wspieranie własnych członków); cele mogą być nierealne.
- Fundacja: cel powinien być zgodny z prawem, społecznie lub gospodarczo użyteczny; cel niezarobkowy; cel nie może być nierealny i nie może polegać na wspieraniu członków władz.

3) Formy działań:

- Stowarzyszenie: możliwość prowadzenia nieodpłatnej i odpłatnej działalności pożytku publicznego; działania mogą być adresowane do członków organizacji, do osób spoza organizacji, członków organizacji i osób spoza organizacji.
- Fundacja: możliwość prowadzenia nieodpłatnej i odpłatnej działalności pożytku publicznego; działania powinny być adresowane do osób spoza organizacji

4) Zarządzanie:

- Stowarzyszenie: jest zarządzane w sposób demokratyczny, najważniejsze decyzje podejmuje wszyscy członkowie (walne zebranie członków). Zarząd wykonuje wolę walnego zebrania, a także odpowiada przed nim za swoje działania, jest także kontrolowany przez organ kontroli wewnętrznej (obowiązkowy), np. komisję rewizyjną. obowiązkowe organy to: walne zebranie członków, komisja rewizyjna, zarząd. Może zatrudniać pracowników oraz mieć wolontariuszy.
- Fundacja: wszystkie najważniejsze decyzje podejmuje zarząd fundacji, który jest organem obowiązkowym. Nieobowiązkowo można ustanowić organ kontroli wewnętrznej (np. rada fundacji, rada nadzorcza, komisja rewizyjna). Fundator. Fundatorzy nie mają żadnych szczególnych uprawnień, oprócz tych, które zostały przyznane w statucie. Może zatrudniać pracowników oraz mieć wolontariuszy.

5) Majątek i źródła finansowania:

- Stowarzyszenie: na etapie tworzenia nie jest potrzebny majątek (to ludzie stanowią „kapitał”); Źródła finansowania: – składki członkowskie, dotacje, grany, subwencje, darowizny, zbiórki publiczne, własna działalność zarobkowa (odpłatna działalność pożytku publicznego, działalność gospodarcza).
- Fundacja: podstawą działania fundacji jest majątek, w który fundację wyposaża fundator – tzw. fundusz założycielski ustanowiony przez fundatora, mogą to być zarówno pieniądze jak i ruchomości oraz nieruchomości (odrębny fundusz w wysokości min. 1000 zł na działalność gospodarczą). Źródła finansowania: – fundusz założycielski, dotacje, grany, subwencje, darowizny, zbiórki publiczne, własna działalność zarobkowa (odpłatna działalność pożytku publicznego, działalność gospodarcza).

6) Księgowość:

- Stowarzyszenie: księgi rachunkowe; konieczność rachunkowego wyodrębnienia działalności nieodpłatnej i odpłatnej pożytku publicznego oraz działalności gospodarczej.
- Fundacja: księgi rachunkowe; konieczność rachunkowego wyodrębnienia działalności nieodpłatnej i odpłatnej pożytku publicznego oraz działalności gospodarczej.

7) Podatki, ulgi i zwolnienia:

- Stowarzyszenie: obowiązek płacenia podatku dochodowego od osób prawnych; możliwość korzystania ze zwolnienia w przypadku realizacji celów, wymienionych w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.
- Fundacja: obowiązek płacenia podatku dochodowego od osób prawnych; możliwość korzystania ze zwolnienia w przypadku realizacji celów, wymienionych w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.

8) Sprawozdawczość, kontrola:

- Stowarzyszenie: organem kontroli zewnętrznej i nadzoru jest starosta powiatu, na terenie którego mieści się siedziba stowarzyszenia; brak corocznych obowiązków sprawozdawczych z prowadzonej działalności statutowej (sprawozdanie merytoryczne); coroczny obowiązek sprawozdawczy wobec urzędu skarbowego (sprawozdanie finansowe).
- Fundacja: organem kontroli zewnętrznej i nadzoru są: minister właściwy do spraw ds. fundacji (wskazany w statucie przez fundatora), starosta powiatu, na terenie którego mieści się siedziba fundacji; coroczny obowiązek sprawozdawczy z prowadzonej działalności wobec ministra wskazanego przez fundatora jako organ nadzoru (sprawozdanie merytoryczne); coroczny obowiązek sprawozdawczy wobec urzędu skarbowego (sprawozdanie finansowe).

9) Status organizacji pożytku publicznego (opp):

- Stowarzyszenie: może starać się o uzyskanie statusu opp i zostać organizacją pożytku publicznego zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o pożytku.
- Fundacja: może starać się o uzyskanie statusu opp i zostać organizacją pożytku publicznego zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o pożytku.

10) Akty prawne:

- Stowarzyszenie: ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 Prawo o stowarzyszeniach; ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- Fundacja: ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 o fundacjach; ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.